„Ամէն ոք որ ինձ ասէ, Տէր, Տէր, պիտի մտնէ երկնից արքայութիւնը, հապա՝ որ կատարէ զկամս հօրս իմոյ որ յերկինս է։“ Մատթ. Է. 21։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՏՊԱՐԱՆԻՆ ՅԱՐԵՒԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԻՆ ՌՄԴ։ (1859)։

ՏՊԱՐԱՊԵՏ՝ ՍԱՀԱԿ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ՍԱՀԱԿԵԱՆ։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՏՊԱՐԱՆԻՆ ՅԱՐԵՒԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԻՆ ՌՄԴ։ (1859)։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՄ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ

ՀԱՏՈՐ ԱՌԱՋԻՆ։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՏՊԱՐԱՆԻՆ ՅԱՐԵՒԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԻՆ ՌՄԴ։ (1859)։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ։ — Հրատարակութիւն Սրբոյ Էջմիածնի։ — Տպարան Սրբոյ Էջմիածնի։ — Ի տպարանի Մայր Աթոռոյ Սրբոյ Էջմիածնի։ — Տպարան

ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԳԱՂԹԱԿԱՆ ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ

Ա. Ա. Ա.

ԿԱՍՏՆԻՆՈՒՊՕԼԻՍ
Մարտ 9, 1859։

ՄԱՍԻՍՆ ՈՒ ԱՄԵՐԻԳԱՑԻ ՄԻՍԻՕՆԱՐՆԵՐԸ

Մասիսը իր 367 թիւովը (փետր. 5 Ս.Տ.) լուր կու տայ Ընտաքերի 107րդ թիւին մէջ նկատմամբ որ հրաժարած Բրօթէսթանդներուն կողմէն Մասիսին քանի մը թիւերուն մէջ անցուած նամակներուն կը վերաբերէր. բայց նոյն գրութեան որ և իցէ մէկ մասին պատասխանելու տեղը, պարզապէս կրկին և կրկին արձագանք կու տայ իր հին ձայնին, այնչափ անգամ առաջուց ըսուցուած Ամերիգայի Բրօթէսթանդներուն բաժանումներուն վրայով։ Երգէն անոր բոլոր ըսածները՝ կամ աս նիւթին վրայ ըսել կրնալիքները լիովին ու կատարեալապէս պատասխանուեցան ու մեր ընթերցողները կը յղենք նոյն պատասխաններուն Ընտաքերի թիւ 80—83 թերթերը։

Մինչև որ Մասիսը ըստ պատշաճի պատասխան տայ հոն ըսուածներուն՝ իրեն նոյն կէտերուն վրայ ըրած խօսքերուն նորէն պատասխան տուող չպիտի ըլլայ՝ թէև բոլոր տարին ամէն շաբթու կրկնելու ելլէ. բայց առջի գրուածներէն մէկ քանի պէտք եղած մասերը քաղելով մեր գալ թերթերէն մէկուն մէջ պիտի դնենք։

Թէպէ Մարտ ի քսան Բրիւսաներէյ ազնուն գիրքին գալով՝ որ Մասիսը շատ մը խօսք կ'ընէ թէ անանկ զարմանալի յաջողութիւն մը ստացած ըլլայ Հայ Բրօթէսթանդները Լուսաւորչական Եկեղեցին վերադարձընելու, (թէև չենք կարծեր որ Մասիսին մէջ անունները անցած հրաժարողներէն մէկն ալ ան գիրքը կարդալէն գարձած ըլլայ, ըստ որում՝ անոնցմէ ոմանք բուն իրենք ըսած են թէ բնաւ անանկ գիրք ալ տեսած չեն,) անոր վրայով ալ դադափար մը տալու համար համառօտ գրութիւն մը պատրաստուելու վրայ է՝ ուր որ պիտի տեսնուի թէ զուտ Պեղեհեան վարդապետութիւններ կը պարունակէ, որոնք Հայոց Լուսաւորչական Եկեղեցւոյն ալ հակառակ են մեզի և ղաձին չափ։

Նոյն ատենը աս ալ ըսենք մեր բանակիցներուն թէ Բրօթէսթանդութիւնը տակաւին Մասիսին ուզածին պէս բոլորովին հատած մեռած չէ Տաճկաստանի մէջ։ Դեռ անցած շաբթու Մարաշէն լուր առած ենք՝ ուր որ հինգ տարի առաջ չկային Բրօթէսթանդ չկար, հիմա ինը հարիւր հոգիի չափ կայ ու շուտ աճելու վրայ է։

Կը փափաքինք պարզ խնդիր մը առաջարկել Մասիսին որ կրնայ պատեհութիւն ունենալ աս նիւթը խորհելով պատրաստ եղածին պէս յպատասխանել։ — Կոստանդնուպոլսի մէջ «Ըլաչ Հայ կայ հիմա իր կարծիքը որ սրտանց ու իսկապէս կը հաւատան ինչ որ Լուսաւորչական Եկեղեցին կ'ընդունի ու կը սորվեցընէ։ Եւ աս նկատմամբ աս անցեալ եռսուն տարուանը մէջ ատ մեծ փոփոխութիւնը Հայ միտքին մէջ ինչո՞ւ եղած ըլլալը կը հաւատայ։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀՌՈՄ

Ձանապարհորդին մէկը մօտերս հետեւեալը գրած է։

«Լատիրանու Սուրբ Յովհաննէսի Եկեղեցին հռչակաւոր է բազմաթիւ ու զանազան տեսակ սրբազան մասունքներու կողմանէ։ Իրօք ալ մեծ մեծ բանոց մէն է Հռոմի ընդհանրու՝ որ Պապերը գարերով բարձրացուցին սուրբ անուններով. ասանկով տպետաները խաբելով ու մնապաշտական գաղափարներու և կռապաշտական գործողութիւններու քաջալերութիւն տալով անոնց։ Ես մասունքներուն ամենէն երեւելիներուն մէջէն են առաքեալ Պետրոս-Ինոնէ (Ներոպոն) ըսուածները՝ որ կ'ըսուի թէ Պոնտացի Պիղատոսին տանը կը վերաբերէր Երուսաղէմի մէջ, ու Հռոմ բերուած է եղեր մասունքի անխոնջ որսորդ սուրբ Հեղինէին հրամանովը։ Ըն նոյն անձն է որ ցուցուած է թէ Քրիստոս մրան խաչը ելած խաչափայտն ալ գտեր է հաստատուն և ամբողջ՝ նոյն դէպքէն իրեք հարիւրին աւելի տարիէն ետև. սեղանն ալ նահ՝ որուն վրայ մեր Տէրը վերջին ընթրիքը կերաւ. նոյն իսկ պօրփիւրեան կիճէ սիւնը՝ որուն վրայ Թռած է եղեր ագաղաղը խօսած առենը՝ Պետրոս Քրիստոսը ուրանալէն հետև. մեր Տէրոջը կապուած սիւնին ալ կոտրուած կէսը — որուն միւս կէսն ալ Երուսաղէմ պահուած է ցուցնելու համար — բայց զարմանալի է որ մէկ կտորը երկարէքառակուսի է որ մէկ կտորը հաստութեան քարէ ու նոյն սիւնին միւս կտորը հաստութեան քարէ է։ ևն. ևն.։

Մէկու մը թոյլատուութիւն չկայ սուրբ սանդուխներէն վեր ելլել՝ բայց միայն ծնկան վրայ գալով։ Ու Մեծ Պահոց մէջ Ուրբաթ օրերը՝ բնաւ չափազանցութիւն չպիտի ըլլայ ըսել թէ հազարներով անձեր վեր կ'ելլեն։ Եւ ինչու համար կ'ըլլայ ասիկայ։ Ընոր համար որ Հռոմի Պապը խօսք տուած է թէ ով որ ծնկան վրայ գալով վեր ելլէ՝ քաւարանին մէջ իր տանջանք քաշելու միջոցը կը պակսի 252 տարի (՞)։ Նոյն գործը կրնայ կատարուիլ կենդանի եղող անձէ մը՝ քաւարանին մէջ հիմա տանջուող հոգիի մը համար. այսինքն՝ մէկը կարող կ'ըլլայ 252 տարի շուտցընել իր բարեկամին Ընթացութիւն մտնելը, ամէն մէկ հեղուն վեր ելլելով սուրբ սանդուխէն՝ ծնկան վրայ գալով։ Ասիկայ է Պապերուն խոստացածը և հազարաւորները կը հաւատան ասոր։ Ինչ ապուշ տգիտութեան ու մնապաշտական յիմարութեան մէջ խնկած են ժողովուրդը՝ Հռոմէական Վհանաններուն ու Վհանայապետներուն կրօնական հրահանգութեանը ներքև։

Ես սանդուխներուն ոտքին տակը կախուած է տպուած տախտակ մը՝ որուն վրայ գրուածին մէկ մասը թարգմանելով հոս կը դնենք։

«Ես սանդուխը նախ և առաջ Երուսաղէմէն բերուեցաւ սուրբ Հեղինէին հրամանովը 326 թուականին ու Սուրբ Յովհաննէս Լատիրանու Պատրիարքական Պատուհին մօտը դրուեցաւ։ Ետքը մեծ հանդէսով բերուեցաւ աշխարհիս մէջ հռչակաւոր եղած մասունքը որ Սրբութիւն Սրբութեանց կ'ըսուի, յամին 1589, Սիքսթոս Ե.րդ ին օրով։ Ամէն ատեն շատ ուխտաւորներ կու գային ծնկան վրայ գալով վեր ելլելու համար։

Որպէս զի Քրիստոնեաները աւելի պարապին ան բարեպաշտ ու օգտակար գործին, Լէոն Դ.րդ յամին 850 և Բասկալ 1100ին Օգոստոսի 5ին կոնդակովը ինը տարուան ներողութիւն շնորհեց սանդուխին ամէն մէկ ոտքէն ծնկան վրայ վեր ելլուելուն համար, ով որ ապաշխարող սիրտով աս բանը ընելու ըլլայ, աղօթելով կամ մատնելով մեր Տէր Յիսուս Քրիստոսի չարչարանքներուն վրայ։ Պիոս Ը.րդ Ներողութեան Սուրբ Ժողովին վճիռովը 1817 Սեպտեմբերի 2ին նորոգեց ու աս ներողութիւնը մշանջենաւոր շնորհեց ու յայտարարութիւն ըրաւ որ քաւարանին մէջ եղող հոգիներուն օգուտին համար կըրնայ գործածուիլ»։

Զարմանալի իրողութիւն մըն ալ աս է որ Վերմանիայի Պօն քաղաքին մօտ Եկեղեցիի մը մէջ ուրիշ սանդուխ մըն ալ կայ որ Պիղատոսին տանը իսկ և իսկ սանդուխն ըլլալու պահանջումն ունենալով Հռոմինը կեղծ խարեութիւն մը ցուցուած է, հաստատելով ան ատիպ շարունակ կատարուած զարմանալի հրաշքներով։ Ուստի մինչև անգամ ասիկայ գիտցող Վհանոլիներուն զատումներն ալ աս երկուքին մէկը ցած խաբէութիւն մը ըլլալը յայտնի է, թէև բանաւոր դատումի առջև երկուքն ալ։

Եսանկով Հռոմի Եկեղեցին յայտարարութիւն կ'ընէ իր վաստահամբաւութեանը, առիթ տալով և հրաւէր կարգալով մեզ գործելու, խօսք տալով անոր հետևանքներէն զերծին փախուստի մը։ Խօսք կու տայ պատիժին թողութիւնը ձեռք ձգել տանկով, կամ ապաշխարանք քաշելով, կամ ընկեր մարդու մը խոստովանանք ըլլալով — տոկ արտաքին որ և իցէ բանով մը, որով մեզ գործուած կեանքի մը յանցանքին արձանագրութիւնը ջնջուի։ Ասիկայ մեզը առեւտուրի վաճառքի պէս գործածելէ, ու հրապարակաւ յայտնի ծաղր ընել է Սուտածային զթութիւնը որ խաչեալ Քրիստոսով պատարագ (զոհ) մը ըրաւ մարդկային մեղքերու համար, որուն վրայ բոլոր տիեզերք զարմանքով ու հիացմամբ լեցուած են։

Ես Հռոմի Սուրբ Սանդուխներէն վեր ելած տեղը երբոր գնա Լատեր տանկ մնապաշտական գործի մը արգիւնքին հաւատացող մըն էր, օրերն մէջ ան որոման ձայնը լսեց ըսելով թէ Ըղծութիւն-ապրէն պիտի ապրէ։ Երանի թէ աս նոյն հմարատութիւնը շուտով արթընցընէ Հռոմէական Եկեղեցիին անապատ ու նուաստացած բազմութիւնը, ու առաջնորդ անոնց լինելին համոզելու որ փրկութիւնը Սուտածմէ է ու չէ թէ մարդէ»։

ՍԱՆՏՈՒԻՉ ԿՂԶԻՆԵՐ

Ես կղզիները ազատուած է ամենացած բարբարոսական վիճակէ մը ու հաստատուն Քրիստոնեայ կառավարութիւն մը հիմնուած է հոն՝ բոլորովին Սատուածային օրինութեան Ամերիգայի Միսիօնարաց ջանքերուն վրայ ըլլալով։

Կառավարութիւնը պարտաւոններ պատրաստած է բոլոր իր ժողովուրդին, ու կղզիներուն մէջ օրէնք մըն է որ ամէն տղաք ըրթ տարեկէն մինչև տասնըհինգ տարին դպրատուն երթան։ Հետևեալը համառօտ բովանդակութիւն մըն է կառավարութեան ճախքովը պահուած դպրատուններուն։

Թիւ Հին Հռոմի Ազգային դպրատանց		312
,, Աշակերտներու		8,460
,, Դպրատուններու՝ ուր որ բնիկները Ընդվզերէն կը սորվին		15
,, Աշակերտներու ասոնց մէջ		691
,, Հիրման աշակերտներու՝ բոլոր դպրատուններուն մէջ		155
,, Թառն ցեղէ աշակերտներու		65
,, Բոլոր աշակերտներու՝ ամէն դպրատուններուն մէջ		9,371
Դումար Հին Դպրատուններուն վրայ կառավարութեան ըրած ծախքին,	Թուքէ	27,578·28
,, Նոյնպէս Ընդվզերէն սորվուած դպրատանց		9,076·20
,, Բոլոր ծախքերուն որ կառավարութիւնը ըրած է դաստիարակութեան համար 1857 տարին		42,265·49

ԱՄԵՐԻԿԱ

Ամերիգան Պօրտ Ընկերութեան բոլոր քարոզչութիւններուն տարեկան գննութիւնը ընդունելինք, որմէն քիչ մը բան քաղելով կը ներկայացընենք մեր ընթերցողներուն համար։

Յանձնաժողովը գիտողութիւն կ'ընէ Հինաստանի զարմանալի կերպով բացուելուն։

«Հինաստան՝ աշխարհիս վրայ գըտնուած կռապաշտ կայսրութիւններէն ամենէն մեծը, Քրիստոնեայ աշխարհին Բրօթէսթանդ՝ Հռոմէական Կաթոլիկ և Յունական Եկեղեցիին — չորս գլխաւոր Տէրութիւններուն հետ գաշնադրութեան պայմաններ դնելով ճանչցաւ Քրիստոնէական կրօնքը իբրև յառաջացուցիչ բարեկարգութեան ու խաղաղութեան, ու իբրև մարդոց բարիք ընել սորվեցընող. յանձնառու եղաւ արգիլք չդնել ճանչցուած իրաւունքին՝ որ և իցէ մէկու մը Հինաստանի մէջ Քրիստոնէութիւն ընդունելուն։ բայց տարաձել անոնց ալ նոյն պաշտպանութիւնը՝ որ տրուած է անոնց որ կայսրութեան մէջ Թոյլտուութիւն հաստատուած ուրիշ կրօնք կը գաւանին։ ու թող տալու Քրիստոնեայ Միսիօնարները Քրիստոնէութեան վարդապետութիւնները տարածելու իր հպատակներուն մէջ։ ու երկրին մէջ ամէն տեղ երթալ (՞)։ Ես կերպով ահա բացուած է Հինաստանը Քրիստոնէական աշխատութեան առջև՝ 400 միլիոնի մօտ բնակիչներով։ Ո՞ր են մարդիկն ու միջոցները ատանկ արտ մը գրաւելու։ Ու Հնդիոնի մէջ՝ շատ մօտ տաներս հաստատուած դաշնագրութիւններուն Ամերիգայի ու Ընգլիայի, քայլ մը առնուեցաւ շատ յառաջ անցնելով առջի քայլերէն՝ ան կայսրութեանն ալ լծուիլն բացուելուն նկատմամբ»։

Ամերիգան Պօրտ Ընկերութեան քարոզչութիւնները կան Յունաստան՝ Տաճկաստան՝ Եփրիկէ Գարսկաստան՝ Հնդկաստան՝ Հինաստան՝ Սանտուիչ Կղզիներն ու Մեքսոնեզիա ու Ամերիգայի մէջ դանուած առաքեալ Հնդիկ ցեղերուն մէջ։

Հետևեալը աս գործողութիւններուն բովանդակութիւնն է։

Պարագլուխներ։

Թիւ Քարոզչութիւններու		25
,, կայաններու		122
,, Շրջակայ—կայաններու		109
Գործին մէջ Աշխատողներ։		
Թիւ Ձեռնադրեալ Միսիօնարներու (11 հոգին Բժիշկ ըլլալով)		166
,, Ընձեռնադրեալ Բժիշկներու		4
,, Ուրիշ այր Օգնականներու		11
,, Կին Օգնականներու		196
,, Ամերիգայէն բոլոր խրկուածներուն		—— 377
Թիւ Ինկի Հովիւներու		20
,, ,, Քարոզիչներու		188
,, ,, Օգնականներու		314
,, ,, Բոլոր Օգնական ներուն		—— 522
,, Քարոզչութիւններուն հետ կապակցեալ բոլոր աշխատողներուն		899
Ամսօրը։		
Թիւ Տպագրական հաստատութեանց		8
Երես տպուած անցած տարի		45,489,346
,, ,, սկիզբէն ի վեր		1,080,481,083
Նկեղեցիներ։		
Թիւ Եկեղեցիներու, (պարունակով Սանտուիչ Կղզիներուն մէջ եղածներն ալ)		139
,, Եկեղեցւոյ Ընդհանրու (նմանապէս)		27,740
,, Տարւոյն մէջ յաւելցած (նմանապէս)		1,532
Դասարկոլոնեան ճիղը։		
Թիւ Ուսումնարաններու		6
,, Ուրիշ դիշերը ցորեկով վարժարաններու		17
,, Հին Դպրոցներու (312ը Հնդկական Կառավարութենէն հոգացուած)		619
,, Աշակերտներու, Հին Դպրոցներուն մէջ (8,460 նմանապէս)		16,128
,, Ուսումնարաններուն մէջ		348
,, Դիշերը ցորեկով վարժարաններուն մէջ		544
,, ,, Բոլոր աշակերտներուն		17,020

ԻՆԸ ՊԱՏՄԸԿԸՆ

ՀԵՌԱԳԻՐ, ՀԵՌԱՑԱ ԴԱՍՏԱԿԻ ՈՒ ԲԱԶՄՈՒԿԻ ՈՍԿԵՐՆԵՐ

Հեռագիր։

Հեռագիրը 19 ոսկոր ունի որոնք 19 յօդուածներու վրայ կը շարժին։ Ի՞նչ վայելուչ կազմուած պզտիկ մեքենայ մըն է, ու ի՞նչ աղատ շարժում ունի։

Ես ճարտարագործ ու օգտակար պզտիկ գործիքը ջղերով, երակներով, ընչերակներով ալ կազմուած է, ամենը մեկտեղ հիւսուած որ անոր զօրութիւն, զգացողութիւն ու շարժումատու, ուռնալ անանկ ընդարձակ ազատութիւն ու դիւրութիւն տան որ հազիւ թէ անանկը երբեք ուրիշ ինչ և իցէ շինուած մեքենայի մը վրայ կը դանուի։

Դարձեալ մատներուն վրայի եղունգները, ի՜նչ յարմար են։ Ինտո՞ր պիտի կրնայինք առանց անոնց գետնէն գդասեղ, ասեղ, թուղթի մը կտոր կամ թել մը գերձան առնել. ինտո՞ր պիտի կրնայինք զմլէն բանալ։

Մինթէ ասոնք պզտիկ մեքենան, այսինքն ձեռքը, շոգեշարժ մեքենայէ մը աւելի զարմանալի, աւելի օգտակար չէ՞։ Ես զարմանալի գործիքին մեքենական շէնքը հաստատող կազմութենէն, կաշերէն, ոսկորներէն, մկանուններէն, ձգանքներէն, ջղերէն, երակներէն ու ընչերակներէն՝ի զատ աւելի նշանաւոր յատկութիւն մը ունի, այսինքն ինքնիրենը շարժիլը։ Փորձէ ու նայէ թէ ձեռքը որչափ շարժումներ կրնայ ընել։ Ընդհակ կրնայ ձեռաց դաստակէն (պնէ) շարժիլ, առանց ուրիշ մէկ տեղը շարժելու. անանկ ալ կըրնայ մատներուն տակի կամ մէջտեղի խաղերէն (օյնաֆ) զատ զատ շարժիլ։ Ռութ մատը կամ ամէն մէկ մատները զատ զատ կրնան շարժիլ, առանց ձեռքին մնացած մասը շարժելու։ Ամբողջ ձեռքն ու ամէն մէկ մատները կրնան վեր ու վար շարժիլ։ Մատները կրնան իրարմէ բացուիլ ու նորէն իրարու քով գալ։ Ձեռքը կրնայ ինքիրեն ամուր մը գոցուիլ ու նորէն բացուիլ. անիկայ կրնայ շարժել գրիչ մը ու ծանր ուռն (չէյնի) մը, զմելին մը ու կացին մը։ Ստուածային կարողութեան ու բարութեան աս մշտակայ կենդանի վկայութիւն մը ունի, այսինքն գործածուելու ու գործածութիւնը անանկ բազմաթիւ ու զանազան են որ չեն պատմուիր կամ երեւակայուիր։

Չեռաց դաստակ։

Ձեռաց դաստակին մէջը երկու կարգ իրարու մօտիկ շարուած 8 ոսկորներ կան, որոնք յօդակապերով կամ լարերով ամուր կապուած են։

Ձեռաց դաստակի ոսկորները մէկզմէկու ու մատներուն վրայ, նաև բազուկի ոսկորներուն հետ թեթեւ շարժում մը ունին. ու այսպէս բազուկին ու ձեռքին մէջտեղը մէկ կից ու զօրաւոր կապակցութիւն մը կը կազմեն։

Նապաստակ ու ձեռք։

Ձեռքին, ձեռաց դաստակին ու բազուկին մէջը 30 ոսկորներ կան։ Ուսին ու արմունկին մէջ տեղի եղածը ուսի ոսկոր կը կոչուի, արմունկին ու պզտիկ մատին մէջը եղած մէկ ոսկորն ուլնա. ձեռաց դաստակը ռօրիուս, ու ձեռաց դաստակին ու մատներուն մէջի ոսկորները ֆելանքսներ կը կոչուին։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ

Մարտ 9, 1859։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՏԱՃԿԱՍՏԱՆ. Պոնոմբիան Իլխանութիւնը. Ըմէն բան հանդարտ է հիմա։ Մարտի 10ին ատենները փարիզ նոր ժողով մը ըլլալ կ'սպասուի զանազան Տէրութիան երեսփոխաններէ, կրկին փաստաբանելու և կրկին որոշելու աս իշխանութիւններուն խնդիրը՝ որ բոլորովին խառնաշփոթութեան մէջ նետուած է միևնոյն անձը երկու իշխանութիւններէն կառավար ընտրելնուն համար։

ՆԻՒՓԻ. Ես տեղ պատահած ողբալի անցքը, որ անցածները եղաւ, մեր ընթերցողներուն միտքը ըլլալու է։ Նղելութեան քննութեանը համար հոն խրկուած իրենք Գործակալները՝ որոնցմէ մէկը Տաճիկ՝ միւսը Դաղղիացի ու երրորդը Ընգլեացի էր, միաձայնաբար որոշումի մը եկան։ Քաղաքին տեսչութեան(փոլիս) գլխաւոր անձը և ուրիշ բարձր աստիճանի պաշտօնակալ մը Նիտալի մէջ սպաննուեցան։ Օձանաղան ուրիշ պաշտօնակալներ ալ ունէին մասնակցութիւն մը ունեցեր էին անդէպքին մէջ, Կոստանդնուպօլիս խրկուեցան, որոնցմէ ոմանք մինչև կեանքերնուն վերջը մշտնջենաւոր բանտարկութեան դատապարտուեցան արդէն։

ՊՐԼԻ. Բրօթէսթանդից գերեզմանոցը որ Ռերայի դուրսօքն է և 20,000 կանգունէն աւելի տեղ կը պարունակէ, Վ. Սուլթանը ընծայ ըրած է օտարական Բրօթէսթանդներուն, ու փետրուարի 18ին ուրբաթ օրը հանդէսով բացուեցաւ աղօթք և քարոզ ալ ըլլալով, որ Բրուսիայի Վեսպանատունին Պատուանապետին ձեռամբ կատարուեցաւ՝ օգնութեամբ Հոլանտայի Պատուանապետին ու Ամերիգացի Միսիօնարներուն։

Բրօթէսթանդ հօթը Պեսպանատուներուն Պեսպաններն ու Երեսփոխանները ներկայ էին, ու նաև մեծ բազմութիւն տիկնոց և պարոնոց։

— Կայսերական հրամանով մը Հասիպ փաշան Գանձուց Պաշտօնեայ դրուեցաւ Մուսա Սավֆէթի փաշային տեղը։

— Հալիմ Պէյ Ռոտոսթոյի կառավար դրուեցաւ։

—Փետրուար 26 Հաբաթ օրը Ի. Վ. կոմս Վոլօ Բրուսիայի նոր Պեսպանը Վ. Սուլթանին հետ տեսութիւն ընելու ներկայացաւ։

—Կալացէն եկած նամակները փետրուար 18ին Պօլիս տպուած Դաղղիերէն Ռէյս փ'Օրյոն լրագիրին խմբագիրին կ'իմացընեն թէ Մոլտովիայի Ժողովը միաբանութիւնով որոշեց ինքզինքը միացընել Վալաքիայի Ժողովին, երկուքը մէկի կազմուելով Ֆօքշան գումարուելու։

Փինդապետ Չիփրիանի՝ որ Իշխան Ղեկքասնդը Ռուզային բանակի օգնական է, փարիզ հասաւ և կայսրին հետ տեսութիւն ունեցաւ։

ԹԱՂԴԻԱ. Ընգլիայի բռնած դիրքը Իտալական խնդիրին վրայ զգալի կերպով աւելցուց ամէն դասու մարդոց վստահութիւնը՝ նկատմամբ դժուարութեանց խաղաղական կերպով լուծուելուն, թէև կառավարութիւնը աշխուժութիւնով շարունակելու վրայ է մեծամեծ պատրաստութիւնները։

Ընգլիան ու Բրուսիան առաջարկեցին միջնորդութիւն ընել Դաղղիայի ու Աւստրիայի մէջտեղը։ Առաջարկութիւն պիտի ըլլայ որ Աւստրիական ու Դաղղիական զօրքերը Հռոմէն ելլեն։

— Մարսիլիա ծովեզերեայ քաղաքն դիղուած հիմակուան պատերազմական պատրաստութիւնները՝ կ'ըսուի թէ ամենամեծ աստիճանի բաներ են։ Քաղաքապետը գրեր է Պատերազմի Պաշտօնեային իմացընելով քաղաքին ինչ աստիճան վտանգի մէջ ըլլալը՝ չափազանց քանակութիւնով հոն հասած վառօդին պատճառովը, առանց որ և իցէ սովորական զգուշութիւններն ըլլուելուը ասանկ դիւրապայթելի նիւթերը մէկտեղ բերուած ատենը։

— Փետրուար 16ին հրատարակուած Մենիթօր պաշտօնական լրագիրը կ'իմացընէ օրէնքի առաջարկութեան մը ներկայացուիլը Ծերակոյտի ժողովին որ մէկուկէսէն երկու միլիոն ֆրանք ընտրհումը լլայ տարիական՝ կայսերական ընտանիքին անդամներուն, ու մանաւանդ ընծայ մը 800,000 ֆրանքի տրուի Իշխան Նափօլէոնին իր հարսնիքին ծախքերուն ու առաջին անդամ հաստատուելուն։ Ես խնամ աւելցք յաւելուածը կայսերական Քաղաքական ծախքերուն Յուցակին յաւէտ անհաճոյ մեկնութեան առիթ տուաւ թէ Վաճառականաց ակումբին վրայ ու թէ անկէ դուրս, մանաւանդ անոր համար աղ որ ձայն մը տարածուած էր թէ կառավարութեան կողմէն դիտաւորութիւն կայ 750 միլիոն փոխառութեան մը դաշինք ընելու։

ԵԻՍՏՐԻԱ. Մինչև վերջին առնուած լուրերը կ'իմացընեն որ Ըւստրիայի կառավարութիւնը հաստատաբար իր պատրաստութիւնները կը շարունակէ սպառնացուած վտանգին դէմ կանգնելու, և ընդունելու եաւէ է օգնութեան խոստումներ Գերմանական մանր Տէրութիւններէն՝ թէ որ իրօք պատերազմ ծագելու ըլլայ։

ՆԱՓՕԼԻ. Թագաւորը մինչև վերջին լուրերը առնուած ատենը հիւանդ էր Պարի քաղաքը, որ ասկէ Նափօլի տարուելու կէսին հասած էր։ Ի. Վ. պատգամաւորութիւն մը գնաց Լէքքա քաղաքը Պաշտօնեաներէն գանգատ ընելու, բայց անոնց ընդունելութիւնը անանկ քաջալերական չէր։ Բոլոր Թագաւորութեանը մէջ ճմլելու դառն գործողութիւնը յառաջ կ'երթայ ու մեծին և պզտիկին յոյսը Միլանցւոց բորբոքմանը վրայ կեդրոնացած է։ Տէրութեան արժէքաժամներուն վիճակը կատարելապէս գէշցած է։

ՀՌՈՄ. Հեռագրական լուր մը հասաւ Կոստանդնուպօլիս Երեքշաբթի օրը (Մարտ 1) Վենետիկէն իմացընելով որ Աւստրիայի ու Դաղղիայի կառավարութիւնները որոշած են իրենց զօրքերը հանել Հռոմի Տէրութիւններէն։

Պապը իր Օտիցերցի զօրքը աւելցընէ պիտի, ինչու որ իր զինուորներուն չէրնար վստահիլ։ Իր վիճակը շատ ողորմելի է։

ՍՊԱՆԻԱ. Նոր Պաշտօնեաները խորհրդարաններուն առաջարկութիւն մը ներկայացուցին նոր օրէնքի մը համար՝ ազատութիւն տալով Ամէրիկին, աս նիւթին վրայով ելլող Պաշտօնեաներուն բռնած անտանելի միջոցներուն տեղը։

ԸՄԵՐԻԿԱ. Լուր տարածուած է որ Մէքսիքոն առաջարկեր է Միացեալ Նահանգներուն ծախել իր երկու գաւառները որք են Սոնորա և Չիհուահուա, 16 միլիոն թալէռի։

—Քօնկրէսը Պարսկաստան Պեսպան խրկուելուն դէմ քուէ տուաւ, նաև մինչև խաղաղական Ովկիանոսը երկաթի ճամբայ մը շինուելու առաջարկութեանն ալ։

ՄԵՔՍԻԿՕ. Ընգլիական ու Դաղղիական նաւախուժերը սպառնալիք կ'ընեն Վերա Քրուզն ու Թամիփիքօ քաղաքները դրաւելու՝ թէ որ միլիոն մը թալէռ տուգանք չվճարեն որոշեալ ժամանակի մը մէջ, ան պահանջներուն համար որ Դաղղիայի ու Ընգլիայի հպատակները իրենց կորուստներուն համար կ'ընեն։

Լէվանթ Հերալտէն առնուած։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ՀՈՒԿԱԾԻ ԳԻՆԵՐ

ԴՈՒՐՍԷՆ ՄՏԱԾ ԱԳՐԱՆՔ

Խահուէ Վարաւային Մերի-	ղ–ղ–շ	
գայի, 100 օգգան		850–1100
Հաքար Ընգղէոյ «Էլէ գանթ"		410–415
,, Ընգղ" և Հոլ" Լօղ	,,	370–375
,, Շրջ տեսակ	,,	340–360
Լեղակ Պէնկալայի	օգգան	155–170
,, Պատրասի	,,	60–75
Որդան կարմիր (գըրմըզ)	,,	76–82
Քոմիկէշ փայտ (պոգամ)		
հասարակ, գանթաթը		35–40
,, Սուրբ Պարթայիլաւ	,,	75–80
Երկաթ Ընգղէոյ	,,	82
,, ,, բարակ	,,	80–90
,, Ռուսիոյ	,,	140–145
Կապար Ընգղէոյ	,,	185–190
Ձինք տախտակ	օգգան	6¾–7

ԴՈՒՐՍ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԱԳՐԱՆՔ

		ղ–ղ–շ
Յորեն Թումզլի	գրիւը	24–27
,, Ռուսիոյ	,,	34–36
Ալրացորեն	,,	19–20
Կաուատա (ռեմէնճօղու–)		
կարմիր	,,	40–42
Գարի Գանուբի	,,	12½–13
,, Պեսարապիայի	,,	14
Բրինձ Եգիպտոսի ճերմակ	օգգան	2¾–3¾
Լուբիա (ֆաս ուլիա)		
,, Գանուբի	100 ,,	170
Ձէթ (պէյրին եաղը)	,,	7½
Ռուբդ Գասապ պաշլը	,,	9½–9¾
,, Եէտի գուլէի	,,	8½–9
,, Իրիմի	,,	5½–6
Ըլյծի մազ Լինկիւրիի	,,	45½–46
Տօսախ (չնչէր)	գանթաթը	20–50

Վերոգրեալ գիները գոյնէ ստակի հաշուով է, 128½ ղուրուշ սեպհականի ճիհէն։

ՍՏԱԿԻ ԳԻՆԵՐ ԳԱՑԻՄԷՈՎ

Մարտ 2։

ՈՍԿԻ ՍՏԱԿ

	ղ–ղ–շ	փ–ղ
Ընգղէոյ Լերա Սթէրլին	143	30
Օսմանեան Լերա Մէճիտիէ	128	20
Ռուսի փօլ Իմփէրեալ	115	10
Գաղղէոյ քսան Ֆրանքնոց	113	20
Աւստրիոյ Վրիմից	66	20

ԱՐԾԱԹ ՍՏԱԿ

	ղ–ղ–շ	փ–ղ
Գաղղէոյ հինգ Ֆրանքնոց	28	—
Օսմանեան Մէճիտիէ	25	20
Ռուսի Ռարպօվանց	22	20
Աւստրիոյ Զուանճիկ	4	30

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԳՏՆՈՒԱԾ ՍՏԱԿ

Կը ծանուցանենք որ Կոստանդնուպօլսոյ արուարձաններէն մէկուն մէջ ստակի մը դումար գտնուած է 2½ կամ 3 ամիս առաջ։

Տեղեկութիւնները կրնան իմացուիլ Վէզիր Խանը թիւ 47 սենեակը։

Կոստանդնուպօլիս։

փետր" 24, 1859։

Աւետարերը երկու շաբաթը անգամ կը հրատարակուի չորեքշաբթի օրերը։

Կոստանդնուպօլսոյ համար

Տարեկան գինն է կանխիկ	(գայիմ)	30	ղուրուշ
Վեց ամսականը	,,	,, 18	,,

Դուրսերուն համար փոստային ծախքովը մեկտեղ

Տարեկան գինն է կանխիկ	(պեշինով)	35	ղուրուշ
Վեց ամսականը	,,	,, 20	,,

Վինդ օրինակ առնողին՝ վեցերորդ մը ձրի կը տրուի։ Յորդորութիւնները կ'ընդունուին Բրօթէսթանդից Կոստանդնուպօլսոյ գրքատունը՝ որ'ի Մուստաֆա փաշա խանն, Պազա չէշմէսին. ու նաև Համբուրգացի Վարողիներու, Բրօթէսթանդ Հոլվինեռու, Վարժապետներու և Վրքածախներու ձեռամբ՝ աս Տէրութեան ամէն գլխաւոր քաղաքներուն մէջ։

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՕԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. Գ. ՉԵՐՉԻԼԼԻ